

Mucanje kod djeteta

Tijekom razvoja djeteta mogući su poremećaji jezično – govorne komunikacije. Jedan od češćih poremećaja je mucanje. Mucanje je poremećaj ritma i tempa govora koji se očituje kroz govorno ponašanje osobe u komunikaciji s drugim ljudima. Očituje se ponavljanjem glasova, slogova, riječi ili fraza, produljivanjem glasova, bezglasnim zastajanjima na početku ili unutar riječi, napetošću i „grčevima“ tijekom govora, ubacivanjem pomoćnog glasa u govoru npr. „a“, „h“, koji ima funkciju pomoći djetetu da prevlada teškoću. Mucanje se javlja 3-4 puta češće kod dječaka nego kod djevojčica. Prema novijim istraživanjima, procjenjuje se da u predškolskoj populaciji 3,46% djece muca, a u školskoj populaciji 0,83%. Od njih 50% prevlada mucanje do puberteta.

Mucanje je najsloženiji i najdugotrajniji poremećaj govora. Grčevi mišića koji prekidaju proces komunikacije su tek vanjski simptom mucanja, tek vršak golemog ledenog brijega koji je većim dijelom skriven u dubini psihe i tijela. Roditelji ponekad smatraju da se mucanje u njihova djeteta pojavilo iznenada, zbog toga što se dijete prestrašilo psa ili se razvilo postupno „samo od sebe“ bez nekog određenog uzroka. U stvarnosti, mucanje se nikada ne pojavljuje „samo od sebe“ ili zbog šoka iako se tako može učiniti na prvi pogled. Kad zamislimo mucanje kao golemi ledeni brijeg, razumijemo da se ne može stvoriti u trenutku. Temelj ledenjaka se stvara tijekom dugog vremena dok je to što se može pojaviti iznenada je samo vršak, vanjski simptom govornih grčeva.

Da bi došlo do pojave pravog mucanja obično se trebaju poklopiti tri čimbenika:

- genetska predispozicija (nasljedna sklonost),
- karakteristika ličnosti (osjetljiva osoba),
- provokacijski faktor (događajni ili iznenadni stres).

Dijete može imati nasljednu sklonost, može biti izloženo stresu, ali to ne mora nužno značiti da će i mucati. Sam stres bez genetske predispozicije u osjetljivog djeteta ne mora izazvati mucanje. Do pojave pravog mucanja dolazi kad je dijete po prirodi osjetljivije, ima genetske predispozicije i mora biti izloženo nekom stresu.

Najznačajnija obilježja govora djeteta koje muca:

- češće ponavlja dijelove riječi (glasove i slogove) nego cijele riječi ili fraze,
- ponavlja glasove ili slogove dva i više puta prije nego što uspije izgovoriti riječ (ma-ma-ma-mama, p-p-p-p-Pavao),
- ima posebne teškoće u izgovaranju riječi, a najčešće zastaje na početnim dijelovima rečenica,
- pretjerano naglašava neki glas u riječi ili ga produljuje (ma-a-A-A-aska),
- na početku ili tijekom govora ostaje bez glasa („skameni se“),
- svjesno je svojeg poremećaja, govor doživljava kao nelagodu,
- tijekom govora kod te djece uočava se napetost mišića lica, usana i drugih mišića koji sudjeluju u govoru ili pak ukočenost ili trešnja (brzi trzaji) pojedinih dijelova (glava, ruke) ili cijelog tijela.

Ono što svakog roditelja najviše zanima je kako će znati radi li se kod njegovog djeteta o normalnoj, razvojnoj fazi, graničnog/ili o pojavi početnog mucanja.

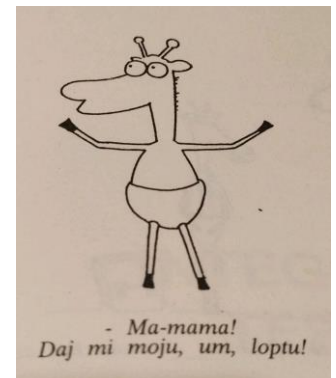
Tečan govor primjenjene je brzine s pauzama koje ne remete tijek govora. U njemu nema napora, ujednačenog je ritma.

Faze razvoja mucanja:

1. Razvojne govorne netečnosti:

- faza govorno-jezičnog sazrijevanja, može trajati od 1,5. do 6. godine,
- dijete ponavlja početni slog, jednosložnu ili višesložnu riječ, ali ne više od dva puta,
- ponavlja cijelu riječ ili čak cijelu rečenicu,
- dijete nije svjesno da mu govor izaziva bilo kakvu poteškoću.

2. Granično mucanje:

- javlja se od 1,5. do 6. godine,
- dijete ponavlja početni slog više od dva puta,
- mnogo je više ponavljanja i produljivanja početnog sloga nego izmjena ili nedovršenih rečenica,
- dijete je i dalje nenapeto tijekom govora,
- povremeno može pokazivati da je svjesno netočnosti vlastitog govora.

3. Početno mucanje:

- javlja se od 2. do 8. godine,
- mijenja se i javlja visina glasa tijekom ponavljanja ili produljivanja slogova,
- pojačanoj izgovornoj napetosti pridružuju se i neke popratne kretnje ili zvukovi koji bi trebali „olakšati“ izgovor: žmirkanja očima, kimanja glavom ili neki umetnuti slog kao *uh*,
- dijete je svjesno da je njegov govor netečan, može se osjećati frustrirano, ali najčešće ne gaji negativne osjećaje prema sebi.

4. Prijelazno mucanje:

- javlja se od 6. do 13. godine,
- javljaju se napeti zastoji u govoru uz ponavljanja i produljivanja glasa,
- dijete često pribjegava popratnim pokretima glave, očiju i nekim umetnutim glasovima ili riječima da bi svladalo napete zastoje u govoru,
- dijete predviđa riječi i situacije u kojima bi se moglo pojaviti mucanje pa ih izbjegava.

5. Uznappedovalo mucanje:

- javlja se od 14. godine na dalje,
- dugački napeti zastoji tijekom govora, podrhtavanje usana, jezika ili vilice
- ponavljanje i produljivanje glasa,
- dijete izbjegava riječi, situacije te osobe s kojima predviđa da bi moglo mucati,
- osjećaji straha, nelagode i srama su snažni,
- osoba koja je u ovoj fazi mucanja može imati negativnu sliku o sebi osjećati se bespomoćno tijekom govora,
- mucanje može narušiti osjećaj cjelokupnog integriteta, samovažnosti i osobne moći.

RAZLIKA MUCANJA OD RAZVOJNE NETEČNOSTI

OBIČNA NETEČNOST	NORMALNA NETEČNOST	RAZVOJNO MUCANJE
normalna faza tijekom usvajanja govora	između 2. i 5. godine	ponavljanje jednosložnih riječi, glasova, slogova (uglavnom prvih)
ponavljanje riječi i fraza	ponavljanje, uzvici, pauze	otezanje vokala
otezanje vokala, najčešće na kraju riječi	nema zabrinutosti ni sekundarnih ponašanja (crvenjenje, napetost, izbjegavanje pogleda)	sporiji govor s mnogo pauza
	na povećanje netečnosti utječu jezični zahtjevi okoline, smanjenje djetetove sposobnosti, obiteljske prilike	neravnomjerni omjer govora
		pojačava se zbog umora, uzbuđenja, stresa
		boji se govoriti
		povećana mišićna napetost

Situacije koje pospješuju mucanje:

- jezična složenost govornog iskaza (složenija rečenica – više mucanja),
- prepričavanje vlastitog doživljaja, emocionalna obojenost govora (u djece jako prisutno),
- kognitivni stres uzrokovan nedoumicama pri izboru odgovarajuće riječi,
- telefonska komunikacija zbog manjeg broja stanki i odsutnosti neverbalne komunikacije,
- izgovaranje vlastitog imena – snažan dokaz da je mucanje dijelom i naučeno ponašanje, jer je ime jedna od najučestalijih riječi koje izgovaramo, uglavnom pred nepoznatima, što dodaje emocionalni naboj izgovoru te riječi,
- pričanje viceva ili šala,
- vremenski ograničene – kada dijete ima osjećaj da nema dovoljno vremena za odgovor na neko pitanje,
- kritički ili nepažljiv slušač,
- komunikacija s nekim tko je važan (roditelj, odgojitelj, osoba suprotnog spola),
- komunikacija s nepoznatim – sramežljivost u prvom kontaktu,
- komunikacija s prijateljima – u dječjoj dobi zbog živosti i natjecateljskog duha dječje komunikacije,
- komunikacija s poznatima u adolescentnoj i odrasloj dobi.

Situacije koje umanjuju mucanje – mnoge osobe ne mucaju kada:

- govore same sebi ili se obraćaju kućnim ljubimcima,
- govore s drugom osobom uglas (ne čuju sebe na uobičajeni način i umanjuju kognitivni stres u odabiru riječi oslanjajući se na drugu osobu i na vjerojatno poznatu rečenicu),
- pjevaju ili se mole; govore ili pišu istovremeno (pomno oblikuju pokrete usana, opuštaju glasnice),
- govore sporo, govore uz zakašnjelu slušnu povratnu spregu ili govore uz maskirajući šum,
- govore dubljim tonom glasa (dublji ton glasa čini glasnice opuštenijima zbog manje brzine titranja),
- imitiraju nečiji glas ili govor,
- koriste neku od govornih tehnika za postizanje tečnog govora.

Što mi kao odrasle osobe možemo učiniti:

- osvijestiti djetetu koliko ga volimo i poštujemo, kao i koliko drugih lijepih stvari ono zna (pjevati, crtati i sl.),
- poticati dijete da bude neovisno, hrabriti ga u provođenju njegovih ideja,
- u razgovoru s djetetom svoju pažnju usmjeriti na sadržaj, što dijete govori, ne na to kako govori,
- biti djetetu dobar govorni uzor, pričati s njim polako,
- svoj govor prilagoditi djetetu, govoriti jednostavnim rečenicama, mirnije i sporije,
- pjevati s djetetom (u pjevanju nema mucanja, pa se tako podržava pravilan ritam koji je kod mucanja poremećen),
- igrati se s djetetom, u razdobljima netečnog govora dati prednost neverbalnim igrama (crtati, modelirati, graditi...),
- ne prekidati dijete dok govori,

- ne upozoravati dijete na pogreške u govoru,
- ne govoriti mu da stane, počne ponovno, duboko udahne ili da priča polaganije,
- ne govoriti umjesto djeteta, ne završavati njegove rečenice ili riječi,
- ne koriti dijete kad muca, ne nagrađivati ga kad tečno govori,
- informirati djetetovu bližu okolinu (vrtić, rodbinu) o govoru djeteta i ne dozvoliti da mu se rugaju,
- ako je dijete svjesno poteškoća u govoru, razgovarajte s njim na primjeren način o tome, objasnite svojem djetetu da svi ljudi ponekad mucaju,
- djetetovo mucanje ne doživljavati kao svoj neuspjeh i krivnju,

Odrasle osobe imaju značajnu ulogu u razvoju svakog djeteta zbog količine vremena kojega s njim provode i zato je važno u poticajnom i stimulativnom okruženju kod djeteta razvijati pozitivnu sliku o sebi i izbjegavati stereotipe i pogrešne predodžbe o djetetu kako bi ono odraslo u zadovoljnu, ispunjenu i sretnu individuu.

Sastavile i uredile:

Valentina Baksa i Ana Jumić

– odgojitelji DV Kapljica,

odgojno-obrazovna skupina *Zvončići*

Literatura:

1. Andrešić D., et al. (2009): *Najčešći poremećaji jezično – govorne komunikacije djece predškolske dobi*. Zagreb: Hrvatsko logopedsko društvo
2. Galić – Jušić I. (2001): *Što učiniti s mucanjem: cjelovit pristup govoru i psihi*. Lekenik: Ostvarenje
3. Posokhova I. (1999): *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje
4. Tadić E.: *Tečan i netečan govor Kokolingo*
URL: <https://www.kokolingo.hr/edukativni-kutak/mucanje-i-razvojne-netecnosti-u-govoru> (Pristupljeno: 2022-10-24)

